

Riigikogu otsuse „Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ÜRO rahuvalveoperatsioonil Liibanonis“ eelnõu seletuskiri

Sissejuhatus

Käesolev Riigikogu otsuse eelnõu võimaldab panustada kuni kolme kaitsevälasega Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) rahuvalveoperatsioonile UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon). Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kaitseministeeriumi poliitika planeerimise osakonna nõunik Pearu Pirsko (pearu.pirsko@kaitseministeerium.ee) ning vastutav jurist on Grete Toompere (grete.toompere@kaitseministeerium.ee).

ÜRO rahuvalveoperatsioon Liibanonis

UNIFIL loodi ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidega 425 (1978) ja 426 (1978), et tagada Iisraeli vägede taandumine Lõuna-Liibanonist, taastada piirkonnas rahu ja julgeolek ning toetada Liibanoni valitsust sel alal riigivõimu taastamisel. Operatsiooni peamisteks ülesanneteks on olukorra seire, kaasa aitamine vaenutegevuste ärahoidmisele ning rahvusvahelise rahu ja julgeoleku tagamisele ning Liibanoni valitsuse toetamine riigivõimu kindlustamisel riigi lõunaosas. UNIFIL-i tegevuspiirkond paikneb Litani jõe ja Sinise joone vahelisel alal, mis on ÜRO poolt 7. juunil 2000 kinnitatud piirijoon Liibanoni ja Iisraeli vahel. UNIFIL-is on üle 10 300 rahuvalvaja 47 riigist. Teiste seas panustavad UNIFIL-i tegevusse üle 500-liikmeliste isikkoosseisudega Euroopa suurriigid Prantsusmaa, Hispaania ja Itaalia, aga ka Indoneesia, Ghana, India ja Malaisia.

ÜRO Julgeolekunõukogu on aastate jooksul kohandanud UNIFIL-i õigusi ja ülesandeid. Vastavalt Julgeolekunõukogu resolutsioonidele toetatakse lisaks operatsiooni peamistele ülesannetele Liibanoni relvajõude Lõuna-Liibanonis, parandatakse humanitaarabi kättesaadavust ning põgenike vabatahtlikku ja turvalist tagasipöördumist. Samuti aidatakse Liibanoni relvajõududel luua relvadest ja relvastatud isikutest (v.a Liibanoni relvajõud ja UNIFIL-i personal) vaba piirkonda Sinise joone ja Litani jõe vahelisel alal ning toetatakse Liibanoni valitsuse palvel Liibanoni võime piiri valvamisel, et takistada ebaseadusliku relvastuse toomist riiki. Julgeolekunõukogu on oma resolutsioonis 2373 (2017) rõhutanud vajadust tõhustada Liibanoni relvajõudude kohalolekut Lõuna-Liibanonis ning resolutsioonidega 2433 (2018) ja 2485 (2019) loodi UNIFIL-i ja Liibanoni relvajõudude vahel strateegilise dialoogi raamistik, mis keskendub Liibanoni üksuste siirmisele UNIFIL-i operatsioonialale ja strateegia arendamisele, et anda vastutus järk-järgult üle Liibanoni mereväele.

Iisraeli ja Hezbollah konflikt Lähis-Idas on mõjutanud ka UNIFIL-i tegevust Liibanonis. 2024. aasta 30. märtsil sai eeldatava Iisraeli õhulöögi tagajärjel Hezbollah' vastu vigastada kolm UNIFIL-i töötajat. Samuti sattus UNIFIL rünnaku alla 2024. aasta oktoobris, kui Iisraeli tank avas tule Naqoura linnas asetseva operatsiooni peakorteri vaatlusposti pihta, vigastades kahte Indoneesia rahuvalvajat. Reaktsioonina UNIFIL-i vastastele rünnakutele ühines Eesti 40 riigi ühisavaldusega 13. oktoobril 2024, mis väljendas jätkuvat toetust operatsiooni tegevustele ning

mõistis hukka kõik operatsiooni vastu suunatud rünnakud Liibanonis. Sarnase avalduse tegi 13. novembril 2024 ka ÜRO julgeolekunõukogu. 2025. aastal on rünnakute arv UNIFIL-i vastu koos konflikti osalise rahunemisega Lõuna-Liibanonis selgelt vähenenud.

Operatsiooni mandaati pikendatakse igal aastal. Julgeolekunõukogu resolutsiooni 2749 (2024) kohaselt kehtib UNIFIL-i praegune mandaat 2025. aasta 31. augustini. Suure tõenäosusega pikendatakse mandaati ka käesoleval aastal.

Eesti panus

ÜRO liikmesriigina panustab Eesti julgeoleku tagamisse kriisipiirkondades. Eesti jälgib tähelepanelikult Lähis-Idas toimuvat ja sealsete sündmuste julgeolekupoliitilist mõju stabiilsusele Lähis-Idas ja mujal maailmas. Osalemine ÜRO operatsioonidel on olnud Eesti jaoks põhiliseks vahendiks demonstreerimaks Eesti panust ÜRO tegevusse rahu kindlustamisel. Lähis-Idas puhkenud Iisraeli-Hezbollah konflikti kontekstis pakub operatsioonil osalemine Eesti kaitseväelastele väärtusliku väljundi rahvusvahelises keskkonnas staabitöö ning poliitilisstrateegilise koondpildi kujundamise kogemuse saamiseks.

Varem on Eesti UNIFIL-i panustanud aastatel 1996–1997 kompanii suuruse üksusega. 2015. aasta kevadest kuni 2018. aasta sügiseni panustas Eesti UNIFIL-i jalaväerühma ja toetuselemendiga, kokku 38 kaitsevälasega Soome ja Iiri ühispataljoni koosseisus. Praegu on Eesti kaitsevälane teenistuses operatsiooni peakorteris Naqouras (väikelinn Lõuna-Liibanonis) ning tema ülesanne on analüüsida vaatlustulemusi, valmistada ette kohtumisi Iisraeli, Hezbollah' ning Liibanoni võimude vahel ning suurendada olukorratadlikkust. 2026. aastal plaanib Eesti jätkata panustamist ühe kaitsevälasega, mandaati taotleme kuni kolme kaitsevälasega panustamiseks.

Õiguslik alus

Riigisiseses õiguses on osaluse õiguslik alus riigikaitseaduse (edaspidi *RiKS*) § 30 punkt 2, kuna tegemist on ÜRO põhikirja VI ja VII peatükis sätestatu alusel rahu ja julgeoleku säilitamise või taastamise eesmärgil korraldatava sõjalise operatsiooni või rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normidega kooskõlas oleva muu sõjalise operatsiooniga. Tulenevalt *RiKS*-i § 34 lõikest 1 otsustab Riigikogu Kaitseväe kasutamise rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil eraldi otsusega.

Panustamisega seotud kulud

2026. aastal on operatsioonil UNIFIL osalemisega seotud Kaitseväe tegevuskulude maht hinnanguliselt 57 759 eurot (käibemaksuta), mis kaetakse Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarvest.

Eelnõu koostöölastamine

Vabariigi Valitsuse istungile esitav eelnõu on koostöölastatud Justiits- ja Digiministeeriumi, Välisministeeriumi ja Rahandusministeeriumiga ning arvamuse on avaldanud Kaitseväge.